

Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad
VERSLAG VAN DE WERKGROEP WAAKHOND OVER HET JAAR 2010

Algemeen

De samenstelling van de werkgroep Waakhond is vanaf vorig jaar ongewijzigd gebleven en bestaat uit Johan de Wolff, Johan Sandburg, David Mulder, Henk Oortwijn en Wolbert Vroom. Wolbert Vroom is als bestuurslid contactpersoon voor de werkgroep met het bestuur van de VVAB.

Ook in het verslagjaar zijn alle lijsten van bouwaanvragen en wat dies meer zij bekeken. In verband met de agenda's van de waakhonden worden de plannen – die iedere donderdag gepubliceerd worden in het Stadsdeelnieuws - om de twee weken op dinsdag en vrijdag bekeken. Dankzij de medewerking van Voorlichting op het Stadhuis is het mogelijk daarvoor tijdig over de lijsten van aanvragen te beschikken. De invoering van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) heeft voor de werkgroep, niet geheel onverwacht, tot moeilijkheden geleid.

De inwerkingtreding van de WABO

De WABO is per 1 oktober 2010 in werking getreden. De Rijksoverheid heeft via deze wet WABO de vergunningen voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu samengevoegd in de omgevingsvergunning. De vroegere begrippen als bouw- en monumentenvergunningen zijn in feite daarmee vervangen. Ook de manier van aanvragen is niet meer in zoveel-voud in papier: de omgevingsvergunning dient digitaal via het zogenoemde Omgevingsloket online te worden aangevraagd. In de aanvraag voor de Omgevingsvergunning is in eerste instantie geen onderscheid tussen bijvoorbeeld een sloopvergunning, monumentenvergunning, een splitsing, bouwaanvraag of een kapvergunning. Het gevolg is dat de werkgroep aanvragen van allerlei soort onder ogen krijgt, die voorheen nimmer op “onze” stapels voorkwamen. Daarnaast bleek in de eerste weken de bijbehorende beknopte omschrijving in de publicaties van de bouwaanvragen te ontbreken: slechts het adres stond vermeld. Dat is inmiddels sterk verbeterd.

Vervelender is echter dat, bij herhaling en ook na schriftelijk aandringen van ons bestuur, telkenmale ontwerptekeningen, foto's en situatietekeningen blijken te ontbreken bij de stukken die ter inzage zijn gelegd. Plannen zijn dan slecht of in het geheel niet te beoordelen. Daarnaast worden tekeningen die op A1-formaat horen te worden afgedrukt, soms op A3- of zelfs A4 afgedrukt. Behalve tot verschaling leidt dit ook tot een slechte leesbaarheid. De werkgroep zal met regelmaat het bestuur op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

De bouwaanvragen

Het aantal ingediende zienswijzen over het verslagjaar 2010 was met 34 nagenoeg gelijk aan het aantal uit 2009, toen er 29 zienswijzen werden ingediend. Het vertrouwen in en de kwaliteit van de Welstandscommissie enerzijds en de voortdurende malaise in de bouwmarkt anderszijds zijn onverminderd van invloed op het aantal door de Waakhonden ingediende zienswijzen. Kenmerkend voor 2010 is de sterke afname van het aantal bouwaanvragen en het verschijnsel dat het in deze gevallen steeds meer relatief kleine bouwaanvragen betreft: dakterrassen en dakkapellen blijven gewild. De problematiek van

de orde 2-panden vraagt daarbij onverminderd om onze aandacht. Nog steeds blijken ambitieuze architecten hun creatieve neigingen maar wat graag op deze panden te willen – en kunnen – botvieren. De volledige lijst van ingediende zienswijzen in het afgelopen jaar is als bijlage bij dit verslag gevoegd, maar hieronder volgt reeds een kleine greep die de verscheidenheid van de door de werkgroep beoordeelde plannen illustreert:

Oudezijds Voorburgwal 38-40 / Heintje Hoeksteeg 33. Museum Ons' Lieve Heer op Solder realiseert in het pand Oudezijds Voorburgwal 38 haar uiterst noodzakelijke uitbreiding. De Waakhonden juichen dit uiteraard toe maar zijn ongelukkig over de aantasting van dit orde 2-pand, die overwegend met conceptuele argumenten wordt verdedigd. In het kader van de bescherming van de orde 2-panden heeft de Werkgroep zienswijzen tegen dit plan ingediend op 2 februari 2010 en opnieuw op 3 november 2010. De maatschappelijke belangen zijn voor het bestuur aanleiding geweest om de procedures voor de vergunningsaanvraag verder te laten voortgaan. Het dagelijks bestuur van de VVAB heeft over deze zaak wel een gesprek gevoerd met BMA en de wethouder van het Stadsdeel. De werkgroep heeft in deze zaak het bestuur gevolgd.

Herengracht 12. Het afgelopen jaar is deze slepende zaak eindelijk tot een einde gekomen. Na jaren van verval is het herstel van het rijksmonument vrijwel voltooid. De zaak kreeg echter een staartje toen in de zomer een aanvraag voor het verwijderen van een monumentale, achttiende-eeuwse trap gepubliceerd werd. Het stadsdeel was voornemens om, de negatieve adviezen van Bureau Monumenten en Archeologie en de Commissie voor Welstand en Monumenten negerend, sloop van deze trap toch toe te staan. Zienswijzen onzerzijds bleken evenmin effectief en de vergunning werd verleend. Kwalijker was evenwel dat de eigenaar besloot, nog voor het onherroepelijk worden van de vergunning, de trap alvast te laten verzagen. Het is evident dat de afdeling Handhaving van het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht hier steken heeft laten vallen. Het instellen van beroep was doordat de trap verdwenen was in ieder geval zinloos geworden en is door de werkgroep achterwege gelaten.

Plantage Muidergracht 105. Op deze bijzonder aantrekkelijke lokatie nabij Artis is een appartementencomplex met ouderenwoningen ontworpen, waarvoor het voormalige woonhuis en een gedeelte van het ateliercomplex van stadsbeeldhouwer Hildo Krop het veld moet ruimen. Hoewel de sloop om cultuurhistorische redenen al bijzonder betreurenswaardig is blijkt het nieuwbouwplan ook nog eens een koekoeksjong: te groot voor de lokatie en architectonisch ver onder de maat. De Welstandscommissie was dit oordeel ook toegedaan en heeft de architect opnieuw naar de tekentafel verwezen, in 2011 zal de Werkgroep naar verwachting opnieuw met dit plan te maken krijgen.

Bestemmingsplan oostelijke binnenstad. Om in de buurt van de Plantage te blijven: halverwege het jaar lag het concept-bestemmingsplan voor de oostelijke Oostelijke Binnenstad ter inzage. Bestaande functies en voorschriften werden hierin overwegend gehandhaafd. Wel zag de Werkgroep aanleiding om op enkele punten verbeteringen voor te stellen, die in een zienswijze en in een brief aan de deelraadsleden kenbaar zijn gemaakt. Zo heeft de werkgroep bijvoorbeeld gewezen op fouten in de waarderingskaarten. Het plan is op 28 september 2010 door de deelraad vastgesteld.

Huidenkoperstraat 13-17. Een bijzonder geval betrof het ontwerp voor een appartementencomplex ter plaatse van Huidenkoperstraat 13-17. Hoewel het ingediende ontwerp van een zorgvuldige aanpak blijkt gaf, achtte de werkgroep het nodig om bezwaar te maken tegen de voorgenomen sloop van de historische bebouwing. Het betreft een bijzonder ensemble van drie negentiende-eeuwse koetshuizen, die zowel in typologisch- als in architectonisch opzicht bijzonder zijn, maar ook in cultuurhistorisch opzicht van grote waarde zijn. De koetshuizen zijn echter geclassificeerd als orde 3-panden, waardoor sloop niet tegen te houden viel. In de loop van 2010 heeft het stadsdeel de beleidsregels ten aanzien van orde 2-panden en orde 3-panden echter aanzienlijk aangescherpt, zodat de werkgroep in de toekomst sterker staat in dit soort gevallen. Overigens waren de koetshuizen op 31 december 2010 nog steeds niet gesloopt.

Roetersstraat 15 / NieuweAchtergracht 127. De waakhonden zitten meestal, maar soms ook niet, op een lijn. Een goed voorbeeld daarvan is de onderlinge verdeeldheid naar aanleiding van een ingrijpend verbouwingsplan voor het Roeterseilandcomplex. Dit is een van de laatste grote, beeldbepalende gebouwencomplexen uit de jaren zestig die door architect N.J.J. Gawronski ontworpen zijn. Een deel van de leden van de werkgroep kon waardering opbrengen voor bepaalde kwaliteiten van de huidige bebouwing, terwijl de rest het complex bij wijze van spreken het liefst gisteren zag verdwijnen. Het verbouwingsplan voorziet in wijziging van de interne structuur, de sloop van een gedeelte van de overbouw van de Nieuwe Achtergracht om een grotere doorgang te creëren en het integraal vervangen van alle gevels. Besloten is om toch een zienswijze in te dienen om onze zorgen over het verdwijnen van het oorspronkelijke karakter van de gebouwen kenbaar te maken. Als gevolg van de zienswijze is de werkgroep door de UvA uitgenodigd voor een uitgebreide toelichting op het verbouwingsplan. Hieruit is naar voren gekomen dat de huidige plannen in overleg met en instemming van architect Gawronski tot stand gekomen zijn en, naast enkele noodzakelijk ingrepen, op creatieve wijze een moderne interpretatie laat zien van het oorspronkelijke ontwerpconcept. Omdat duidelijk was dat met name de openbare ruimte aanzienlijk zal verbeteren als gevolg van de plannen is het bij deze zienswijze gebleven.

Marnixstraat 366. Hoewel de Welstandsnota duidelijke voorschriften bevat voor de aanleg van dakterrassen heeft de werkgroep bij de aanvraag voor dit pand in de Marnixstraat zekerheidshalve toch een zienswijze ingediend. Marnixstraat 366 is een orde 2-pand en maakt deel uit van een groep van vier panden, Marnixstraat 362-368. Voorgesteld werd om het achterdeel van de kap te slopen en te verlagen ten behoeve van een dakterras. In het voordakschild waren sterk detonerende ronde dakvensters ingetekend. Dit bouwplan raakte aan de problematiek die ook reeds in het jaarverslag van 2008 aan de orde is gesteld, namelijk het verbod op vensters in de straatgevels en het omgaan met ensembles. Ook in dit geval was het ensemble niet meer gaaf, maar de eenheid zou door het ontwerpvoorstel nog verder zoekraken. De geprojecteerde ronde dakramen detoneerden sterk in het gevelbeeld, maar dat geldt evenzeer voor de qua vorm en plaatsing totaal verschillende ramen die thans het aanzicht van de voordakschilden van deze vier panden bepalen. Het voorstel is afgewezen, maar de werkgroep vraagt zich af hoe de Welstandscommissie geoordeeld zou hebben als hier Velux-ramen ontworpen

waren. Wat het geprojecteerde dakterras aan de achterzijde betreft: deze was conform de beleidsregels voor het beschermde stadsgezicht niet toegestaan, reden waarom de werkgroep ook dit punt in de bovenvermelde zienswijze heeft aangevoerd.

Raamsteeg 6. Veel aandacht was er in het afgelopen jaar ook voor het met sloop bedreigde rijksmonument Raamsteeg 6. Aan het einde van het jaar kreeg deze affaire een onverwachte wending toen Stadsherstel bekendmaakte dat zij er in geslaagd was het pand aan te kopen om het te restaureren. De werkgroep had reeds in 2009 een zienswijze tegen dit rampzalige plan ingediend en kan nu, evenals ander monumentenorganisaties en Stadsherstel, tevreden terugblikken op de gezamenlijke inspanningen die tot het behoud van dit unieke monument hebben geleid.

(voorhuis kort na 1650, achterhuis ca. 1635)

Toekomst, strategie en plannen

Vooralsnog constateert de werkgroep dat wij goed functioneren. Elke zienswijze wordt eerst via de mail onderling beoordeeld voordat deze aan het dagelijks bestuur van het Stadsdeel centrum wordt verstuurd.

Wij merken wel dat de kortere termijnen in verband met de WABO en zeker met de plannen ook voor Rijks- en gemeentelijke monumenten de termijnen te korten, de kans kan gaan bestaan dat we achter de feiten aan gaan lopen. Veel plannen worden, om de wettelijke termijnen te kunnen halen gedurende de procedure, reeds voorafgaand aan de officiële indiening door de aanvragers (opdrachtgevers, ontwikkelaars en architecten) voorbesproken met het bureau Monumenten en Archeologie en met de Commissie voor Welstand en Monumenten. Dit heeft echter tot gevolg dat vanuit de werkgroep nauwelijks invloed op dergelijke 'voorgekookte' plannen uitgeoefend kan worden. Dit is bijvoorbeeld het geval geweest bij museum Ons' Lieve Heer op Solder, waar de facto nog slechts op detailniveau invloed mogelijk was. De aantasting van de oorspronkelijke architectuur van het orde 2-pand was vooraf goedgekeurd en kon door de werkgroep dan ook niet meer voorkomen worden. Vanuit het bestuur wordt voorgesteld meer effectief, dus in een eerder stadium op te treden. Bestemmingsplannen in voorbereiding zullen bijvoorbeeld meer aandacht krijgen in plaats van het traditionele behandelen van de stapels aanvragen. De werkgroep is dan ook voornemens kennis en ervaring binnen te halen op het gebied van welstandsnota's en bestemmingsplannen